

Pastorální teologie - (zkrácený přehled přednášek)

Význam slova

Základem slova pastorační je latinské slovo „pastor“, v češtině pastýř. Jeho používání má biblické kořeny.

V NZ se Ježíš sám přirovnává k dobrému pastýři, dokonce k takovému, který zná své ovce jménem a dá život za své ovce. (Jan 10,11; 14)

V teologické literatuře se často objevují dva termíny: praktická teologie a pastorální teologie.

Pojem praktická teologie - je užíván převážně v protestantské oblasti. Anton Graf (*1811- 1867) prof. pastorační teologie v Tübingen, který vycházel z koncepce teologie jako vědeckého sebeuvědomění se Církve, ji rozdělil do tří hlavních odvětví odpovídajících třem základním aspektům Církve:

1 - Církve která má svou minulost , (tedy teologie biblická a historická),

2 – Církve která má svou přesně vymezenou božskou podstatu

3 – Církve která se utváří do budoucnosti. (realizuje se)

Jedná se tedy o teologii biblickou a historickou , teologii teoretickou a teologii praktickou, nebo také teologii zabývající se církevními aktivitami lidsko-božskými, zprostředkovanou osobami pověřenými Církví, (pokud možno kněžského stavu.)

Praktická teologie - definovaná jako: aplikace všech částí celé teologické práce na život církve.

V praktické teologii dochází:

- 1) k aplikaci biblického bádání,
- 2) k použití výtěžků systematické teologie, k uplatnění etických principů
- 3) i ke stálému porovnávání současné situace s církevními dějinami.

Karl Rahner ve svém teologickém slovníku píše: „Pastorální teologie (lépe: praktická teologie = teologie církevní praxe) v širokém smyslu slova znamená teologickou reflexi o seberealizaci církve jako spasitelného Božího jednání vůči světu, jak se uskutečňuje a musí uskutečňovat na základě trvalé podstaty církve a momentální situace světa i církve. Nevztahuje se na pastorální působení kněze, ale obecně na spasitelské jednání církve.“ (RAHNER K.: „Teologický slovník“, Zvon, Praha 1996, str. 357)

Pastorální teologie není tedy jenom teoretickým zkoumáním, je praktickou vědou, která se snaží řešit konkrétní problémy v nejrůznějších oblastech lidského jednání.

Pastorální (praktická) teologie se tedy zajímá i o společnou oblast ostatních teoretických teologických disciplin a historicko-geografický kontext konkrétního jedince. Patří mezi disciplíny, které jsou úzce spojené s praxí, její pojetí se s dějinným vývojem mění.

Pastorální teologie se v dnešní podobě neobejde bez spolupráce s ostatními společenskými vědami (např. sociologie, psychologie, pedagogika, filozofie).

Pojem pastorage

Výraz pastorage je většinou spojován s činností kněží a dnes i jejich nejbližších spolupracovníků, jáhnů, pastoračních asistentů, referentů a pod.

Náplní pastorační činnosti je přijímat nauku církve, věrně ji uchovávat a předávat. Pastoraci můžeme tedy chápat jako různorodou činnost církevního společenství, které jedná s přispěním Ducha Svatého ve prospěch Božího lidu.

Církevní kodex (CIC) mluví na jedné straně o faráři a biskupovi jako o pastýřích ve vlastním slova smyslu (srov. CIC can 375 a can 515 §1) na druhé straně dokument „Christifideles laici“ 23. zahrnuje do pastorační činnosti i laické spolupracovníky.

Cíl pastorage. Jejím cílem je pomoc člověku poznávat sám sebe, vidět se ve světle víry a tak nacházet cestu k Bohu, ale také péče o ty, kteří se ještě s evangeliem nesetkali a na Ježíšovu „dobrou zprávu“ teprve čekají. Dekret 2. vat. koncilu *Apostolicam actuositatem* (dekret o apoštolátu laiků) vystihuje jaké úkoly mají v životě církve laici a dekret *Ad gentes* (dekret o misijní činnosti církve) pojednává o působení církve ve světě.

Pastorální teologie pak úkoly církve shrnuje zpravidla do **trojí** činnosti: kerygma, diakonia, leiturgia ; nebo **čtveřicí** činnosti - koinonia, martyria, diakonia, leiturgia.

Pastorační péčí pak můžeme rozumět uskutečňování těchto úkolů církve, a to tak, že v praktické činnosti jsou zpravidla zastoupeny všechny výše zmíněné složky. Zjednodušeně by však mohli také říct, že pastorační péče je jednání s lidmi, kdy je z pozice věřících respektujeme v jejich výjimečnosti a vycházíme jim bratrsky vstříc ve všech jejich životních situacích, abychom jim tak pomohli lépe zvládnout životní těžkosti.

Pastorační oblast zahrnuje všechno co může vést k cílům církevní instituce a nebo co církevní instituce zahrnuje do své kompetence.

Pastorace se zabývá lidmi v konkrétních životních podmínkách ve světle evangelia v určité zemi, v určité dějinné situaci, v určitém historickém a kulturním kontextu. Je to působení církve z inspirace evangelia jak interní - tím je rozuměna pastorace věřících v užším slova smyslu, tak externí - tím je míněna jak péče o obecné blaho, tak péče o ty, kdo stojí na okraji církve. Jejím posláním je řešit konkrétní problémy, konkrétních lidí ve světle a síle evangelia. Srv. OPATRŇÝ, A. *Pastorace v postmoderní společnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s.9.)

Pojem „pastorace je často zaměňován s pojmem „duchovní správa“. Pro upřesnění:

- Pastorace je mnohotvárná činnost celého církevního společenství, zatímco
- duchovní správa je činnost určitého duchovního správce, jeho spolupracovníků a věřících v určitém společenství křesťanů v místní církvi. (Duch. správa - na internetu představuje jenom organizace – právní subjekty)

Pojmy pastorální a pastorační

Pastorální – je to výraz spojovaný především s osobou duchovního pastýře, který zaujímá určité postavení v církevní hierarchii. Nejvyšším pastýřem v církvi je papež, následují biskupové jeho pomocníci a jejich pomocníci kněží a jáhni. Tito všichni jsou nositeli určitého úřadu. Mají péči o svěřené duše. (Pastorální návštěva, pastorální teologie, pastorální jednota)

Pastorální je každá práce, kterou pastýř vykonává jako službu ve prospěch svěřenému Božímu lidu. Pastorální je to co představuje věčné hodnoty, křesťanské pravdy.

Pastorační – je výraz spojený především se „znamením času“. Zachycuje dějinné události. Je otevřený všemu tomu, co je pro člověka a jeho spásu důležité. Mluvíme o pastoračních aktivitách, programech o pastoračních pomůckách atd. To vše má své místo konkrétní čase.

Stručný přehled vývoje pastorační činnosti.

První společenství v Jeruzalémě

Rekonstrukce dějin pastorační činnosti církve v prvních třech stoletích je možná díky četbě Skutků apoštolů, apoštolských listů a zkoumání pramenů té doby.

Vznik vnitřní struktury společenství

Rozhodující pro mladou církev bylo též zformování vnitřní struktury. Vedoucí postavení měl mezi dvanácti Petr – apoštol.

Ustanovení duchovních představených, kteří jsou nazýváni „presbytery“ (tj. staršími) Sk 22. V apoštolské církvi nebylo přesně rozlišeno mezi pojmy presbyter (kněz) a episcopi (biskup).

Křesťanská společenství mimo Jeruzalém

První křesťanská obec vytvořená převážně z pohanů vznikla v Antiochii sýrské. Bylo to centrum helenistické kultury. Zde se poprvé setkáváme s pojmenováním „křesťané“, doslova „kristovci“. (Sk 11,26)

Římská církevní obec

Kolem roku 50 došlo k vypuzení Židů z Říma kvůli Kristovi (Suetonius -Vita Claudii 15,4). Je tedy zřejmé že zde v této době byla již křesťanská obec. Dle tradice ji měl založit Petr. Eusebius z Cezareje (+339) ve svých církevních dějinách uvádí, že Petr řídil jako biskup římskou církev 25 let. Byla to doba šíření křesťanství, ale také doba těžkých zkoušek a blížícího se pronásledování. Bližší informace o strukturách v římské církvi nemáme.

IV. – XII. století.

Období po ediktu milánském (313) se zcela mění postavení církve. Císař už není pronásledovatel, nýbrž ochránce. Biskupové musí čelit širokým požadavkům doby a k tomu aby dosáhli všechny oblasti, začínají formovat správní aparát, který v podstatě napodobuje aparát státní. Odpovědnost biskupů už tedy není jenom náboženská, ale stále více i politická.

Hlavními úkoly v pastorační službě doby po ediktu milánském je snaha přiblížit ke křesťanství ty, kteří s ním zatím jen sympatizovali, dále pak hříšníky, nužné, ale především upevňovat ve víře samotné věřící.

Zdá se, že v tomto období pastorační služba zahrnuje všechny křesťanské činnosti.

V době předkonstantinské byli křesťané připravováni na to, aby byli schopni obhájit a uhájit Krista před úřední mocí. Nyní se klade stále větší důraz na vnitřní kvalitu křesťana, jelikož do církve vstupuje, téměř nekontrolovatelně, stále více lidí. Pastýřská služba se tomuto jevu musí nutně přizpůsobit a hledat cesty jak oslovit tyto skupiny.

Rodí se nová společnost, sjednocovaná ne už jednotou císařství, nýbrž jednotou víry, která na rovině politické podporuje jednotu národů a nové sociální uspořádání.

Ekumenické koncily

Koncily se pastorační problematikou z počátku zabývaly jen velmi okrajově, jestli vůbec.

Prvním koncilem který se šířeji touto problematikou zabýval byl IV. Lateránský koncil. Byl svolán papežem Innocencem III. Roku 1213, zahájen byl až roku 1215.

Duch koncilu byl velmi realistický. Reformní zákony koncilu obsahovaly všechny hierarchické stupně a všechny stavy a chtěly sloužit duchovní správě. Papež nechtěl dekretovat nic, co by bylo neproveditelné a co by tak zůstalo mrtvou literou

- žádná diecéze nesmí být osiřelá déle než tři měsíce.
- biskupové si mají ustanovit vhodné kazatele a zpovědníky u katedrál (pro velikost jejich diecézí) a zvláště mají pečovat o kázání v mateřské řeči věřících
- nad prováděním reformních dekretů mají bdít roční provinciální synody
- požadavek zvyšování vzdělání kleriků při katedrálách.
- Pro laiky omezení překážek manželství, zákaz pokoutních manželství (tajných)
- Pro věřící je závazná každoroční zpověď a velikonoční sv. přijímání
- S konečnou platností měl také platit celibát kněží;

Už II. lateránský koncil ovšem v roce 1139 definitivně stanovil, že život kněze v legitimním manželství není možný. Od tohoto okamžiku představuje kněžské svěcení rozhodující překážku manželství, a to dodnes. Od téhož roku (1139) platil závazek celibátu i pro jáhny.

Že až dosud měly koncily o pastorační zájem druhořadý, dokazuje hodnocení historiků, kteří na prvním místě vidí problematiku politickou. Jistě i otázky dogmatické zaměstnávaly v nemalé míře církevní otce a je to pochopitelné, jelikož heretických učení v církvi nikdy nechybělo a bylo tedy třeba určit přesné linie křesťanského učení..

Tridentský koncil (1545 – 1563)

Byl 19. ekumenickým [koncilem](#). Byl svolán [papežem Pavem III.](#) roku [1545](#) a zasedal v italském městě Trento. Problém který měl koncil rozřešit byl předem jasný. Rozkol v církvi.

Koncilní dokumenty

Že tento koncil měl na mysli zcela mimořádně pastorační záležitosti, o tom svědčí přehled vydaných koncilních dokumentů které přímo souvisí s pastorační činností:

Svátosti obecně – 13 kánonů a 1 dekret

Křest – 14 kánonů

Biřmování – 3 kánony

Eucharistie – 11 kánonů, 8 dekretů

Pokání – 15 kánonů, 15 dekretů

Pomazání nemocných – 4 kánony, 3 dekrety

Eucharistie - 13 kánonů, 7dekretů

Kněžství – 8 kánonů, 3 dekrety

Manželství – 12 kánonů, 1 dekret